

5.1 สรุปผลการวิจัย

การให้ผู้เสียหายฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นแนวคิดทฤษฎีที่มีมาตั้งแต่โบราณ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสแก้แค้นทดแทนผู้กระทำผิดอันสอดคล้องกับสภาพความจำเป็นในสังคมยุคนั้น เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปและรัฐมีความเข้มแข็งมากขึ้นจึงได้พัฒนาแนวคิดให้รัฐเข้ามามีบทบาทเป็นผู้ดูแลความสงบเรียบร้อยขึ้นมาโดยยึดถือการกระทำ ความผิดอาญาเป็นเรื่องกระทบต่อความสงบสุขของสังคมที่รัฐต้องปกป้องรักษา รัฐจึงมีหน้าที่ต้อง ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิด ซึ่งหลักการแนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับและถูกนำไปใช้บังคับ ในประเทศส่วนใหญ่ในปัจจุบัน โดยรูปแบบการดำเนินคดีอาญาจะให้เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาและสร้างระบบการตรวจสอบถ่วงดุลการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่ เหมาะสมกับประเทศของตนขึ้นมา แต่ในบางประเทศที่ยังไม่พร้อมจะรับภาระดังกล่าวทั้งหมดหรือ เห็นว่าความผิดบางเรื่องเป็นกรณีเล็กน้อยไม่สอดคล้องกับการใช้ทรัพยากรของรัฐก็จะยังให้เอกชน สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้บ้างโดยกำหนดกรอบและเงื่อนไขไว้

ขณะที่ระบบการฟ้องร้องคดีอาญาของไทยมีรากฐานมาจากอดีตที่ราษฎรผู้ได้รับความทุกข์ร้อนใดๆ จะไปขอพึ่งพระบารมีของพระมหากษัตริย์ให้ทรงวินิจฉัยชี้ขาดและอำนวย ความยุติธรรมในเรื่องราวต่างๆ แต่เมื่อราษฎรมีจำนวนมากขึ้นและ โครงสร้างทางสังคมได้ เปลี่ยนแปลงไปเพื่อความสะดวกในการปกครองบ้านเมืองประเทศจึงได้โอนพระราชภารกิจในการ ใช้อำนาจตุลาการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้ขุนนางมนตรีหรือราชบัณฑิตปฏิบัติแทน แต่ในด้าน การฟ้องร้องดำเนินคดีผู้ที่ได้รับความเสียหายยังต้องแสวงหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ความผิดและ ฟ้องร้องผู้กระทำด้วยตนเอง จนกระทั่งรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ประเทศตะวันตกเข้ามามีอิทธิพลในแถบเอเชีย ประเทศไทยจึงได้มีการปรับปรุงระบบกฎหมาย และการศาลให้สอดคล้องกับหลักสากลและได้นำหลักการดำเนินคดีโดยรัฐเข้ามาใช้เช่นเดียวกับ สังคมอื่น แต่เนื่องจากวัฒนธรรมการดำเนินคดีอาญาที่มีมาแต่เดิมยังมีอิทธิพลอยู่มาก ประกอบกับ เหตุผลความจำเป็นที่ต้องการให้การฟ้องคดีของผู้เสียหายช่วยเหลือแบ่งเบาภาระและตรวจสอบ ถ่วงดุลการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่เพิ่งตั้งขึ้นมาใหม่และยังไม่ได้ได้รับความเชื่อถือจึงยังคงให้ เอกชนที่เป็นผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้ต่อไป ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทยจึงมี ความแตกต่างจากระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศอื่นๆ ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะในเรื่องผู้มี อำนาจฟ้องร้องคดีอาญาที่ให้พนักงานอัยการและผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาได้อย่างเป็น เอกเทศจากกัน ในลักษณะที่ยึดถือหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐควบคู่ไปกับหลักการดำเนินคดี

อาญาโดยผู้เสียหาย รวมทั้งยังได้กำหนดให้ผู้เสียหายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน กล่าวคือ กฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติความผิดต่อส่วนตัวที่ผู้เสียหายสามารถยอมความได้เอาไว้มาก โดยไม่ปรากฏแน่นอนชัดเจนว่าใช้หลักเกณฑ์ในการแบ่งแยกประเภทความผิดดังกล่าวอย่างไร ซึ่งการกระทำความผิดต่อส่วนตัวในบางเรื่องส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวมได้มาก ดังเช่นคดีความผิดฐานฉ้อโกงที่ส่วนใหญ่จะเป็นความผิดอันยอมความได้แต่โดยสภาพการกระทำความผิดในบางครั้งได้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง ในขณะที่โครงสร้างการดำเนินคดีอาญาแม้จะกำหนดให้เจ้าพนักงานมีหน้าที่โดยตรงที่จะสอบสวนฟ้องร้องและดำเนินคดีเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่หากเป็นกรณีความผิดต่อส่วนตัวแล้วเจ้าพนักงานจะฟ้องคดีได้ก็ต่อเมื่อมีการร้องทุกข์จากผู้เสียหายเสียก่อน นอกจากนี้ในขั้นตอนสอบสวนฟ้องร้องคดีผู้เสียหายยังสามารถนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาสามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานเพื่อใช้สิทธิในการนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาล ตรวจสอบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน ตลอดจนการใช้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาตรวจสอบคำพิพากษาของศาลตามลำดับชั้น รวมทั้งสามารถยุติคดีในระหว่างพิจารณาโดยการถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด นอกจากนี้ผู้เสียหายยังอาจได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการเรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายในความผิดบางประเภทของพนักงานอัยการ รวมถึงผู้เสียหายยังอาจใช้สิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในคดีของเจ้าพนักงานได้โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลและรัฐอาจจัดหาทนายความให้ด้วย ขณะเดียวกันผู้เสียหายยังสามารถใช้สิทธิในการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่ง เกรงค่าเสียหายกับผู้กระทำความผิด หรือขอให้ศาลไกล่เกลี่ยในระหว่างดำเนินคดีอาญาได้ตามปกติ นอกจากช่องทางในการดำเนินคดีดังกล่าวแล้วระบบวิธีพิจารณาความของไทยยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลได้อีกทางหนึ่ง แม้ว่าคดีนั้นจะเป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอาญาแผ่นดิน หรือมูลความผิดเดียวกันนั้นจะอยู่ในระหว่างการดำเนินการของเจ้าพนักงานตามที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ไว้ รวมถึงในกรณีที่เจ้าพนักงานได้ดำเนินคดีจนครบถ้วนกระบวนการแล้วมีคำสั่งไม่ฟ้องหรือเจ้าพนักงานถอนฟ้องในระหว่างพิจารณาหากผู้เสียหายไม่เห็นด้วยก็ยังสามารถยื่นฟ้องคดีนั้นเองได้อีก ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษางานค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการฟ้องร้องคดีอาญาของไทยในช่วงที่ผ่านมาพบว่า ผู้ศึกษาปัญหาส่วนใหญ่ได้มีข้อสรุปไปในทำนองเดียวกันว่าการให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างอิสระและอย่างกว้างขวางเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดเป็นผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรมอาญาโดยรวม ขณะที่ตำราทางวิชาการของไทยส่วนใหญ่ก็ยอมรับในหลักการที่ว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องส่วนรวมที่รัฐต้องเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมประชาชน

ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยภาคสนามเพื่อทราบถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับการดำเนินคดีในปัจจุบัน โดยเลือกสำรวจข้อมูลคดีความผิดฐานฉ้อโกงเป็นกรณีศึกษา ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลคดีที่ขึ้นฟ้องต่อศาลอาญา ศาลแขวงพระนครเหนือ และศาลแขวงดุสิต ในปี พ.ศ.2547 จำนวน 225 คดี พบว่า มีคดีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ฟ้อง จำนวน 158 คดี หรือร้อยละ 70.22 และคดีที่ผู้เสียหายเลือกยื่นฟ้องด้วยตนเอง จำนวน 67 คดี หรือร้อยละ 29.78 โดยฟ้องร้องในความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 มากที่สุด และยังปรากฏว่ามีการฟ้องความผิดฐานอื่นรวมมาด้วยร้อยละ 25.78 ซึ่งประเภทความผิดที่ฟ้องรวมกันมาส่วนใหญ่มีความผิดต่อแผ่นดินรวมอยู่ด้วย ซึ่งปรากฏผลโดยสรุปดังนี้

1). คดีที่ผู้เสียหายฟ้องร้อง พบว่า คดีส่วนใหญ่ระบุในคำฟ้องว่าไม่ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน โดยมีคดีร้อยละ 5.97 ที่ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์ไว้แล้วแต่ได้นำคดีมาฟ้องร้องด้วยตนเองอีกทางหนึ่ง ส่วนข้อหาความผิดที่ฟ้องทุกคดีมีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 และยังปรากฏว่ามีคดีร้อยละ 5.97 ที่มีข้อหาความผิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 หรือคดีร้อยละ 20.90 ที่มีความผิดฐานอื่นซึ่งมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นความผิดอาญาแผ่นดินรวมมาด้วย ด้านการดำเนินคดีของผู้เสียหาย พบว่า มีคดีร้อยละ 25.37 ที่ยุติลงก่อนที่จะทำการไต่สวนมูลฟ้อง โดยมีสาเหตุมาจากศาลไม่รับฟ้อง หรือยกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง หรือจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เพราะผู้เสียหายถอนฟ้องหรือยอมความกัน ส่วนคดีร้อยละ 74.63 ที่มีการไต่สวนมูลฟ้องปรากฏว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งที่จำเลยได้ใช้สิทธิในการแต่งตั้งทนายความมาซักค้านพยานของโจทก์ และพบว่ามีคดีที่จำเลยมีทนายความ จำเลยเป็นผู้จัดหาทนายด้วยค่าใช้จ่ายของตนเองเกือบทั้งหมด นอกจากนี้ยังพบว่าในคดีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องไม่ปรากฏว่าพนักงานอัยการได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมด้วยเลย ส่วนด้านการเยียวยาความเสียหายพบว่ามีคดีเพียงร้อยละ 7.46 ที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีส่วนแพ่งรวมมาในคดีอาญา โดยส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏข้อมูลว่าได้ดำเนินคดีทางแพ่งหรือไม่ อย่างไร และข้อมูลการได้รับการเยียวยาความเสียหายไม่ปรากฏว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเลย โดยพบว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการเจรจาตกลงกันนอกศาล ร้อยละ 22.39 กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล ร้อยละ 4.48 และมีคดีร้อยละ 73.13 ที่ไม่ปรากฏข้อมูลว่าผู้เสียหายได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างไร ซึ่งคดีที่ไม่ปรากฏข้อมูลการได้รับเยียวยาความเสียหายดังกล่าวส่วนหนึ่งเนื่องมาจากคดีสิ้นสุดลงโดยศาลไม่รับฟ้องหรือพิพากษายกฟ้องซึ่งมีอยู่ร้อยละ 40.30 กล่าวคือ มีคดีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องร้อยละ 4.48 ที่ศาลไม่รับฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้องเนื่องจากคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาล คดีร้อยละ 7.46 ที่ศาลพิพากษายกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง โดยส่วนใหญ่จะมาจากเหตุผลว่า ข้อเท็จจริงตามฟ้องไม่เป็นความผิดทางอาญาแต่เป็นการผิดสัญญาทางแพ่ง รองลงมาคือ โจทก์บรรยายฟ้องผิดพลาด และสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเพราะคดีขาด

อายุความ คดีร้อยละ 19.40 ที่ศาลพิพากษายกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยมีเหตุผลว่า พยานหลักฐานรับฟังว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดมากที่สุด รองลงมาคือ สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเพราะคดีขาดอายุความ โจทก์ไม่มาศาลในวันนัด และพยานหลักฐานไม่พอรับฟังว่าคดีมีมูล ตามลำดับ ซึ่งกรณีที่พยานหลักฐานรับฟังว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดนั้น ส่วนใหญ่ศาลจะให้เหตุผลต่อไปว่าเป็นการผิดสัญญาทางแพ่ง และมีคดีร้อยละ 8.96 ที่ศาลพิพากษาพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องคดีจำเลย โดยมาจากสาเหตุว่า พยานหลักฐานรับฟังว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดทางอาญาเป็นเพียงความผิดทางแพ่ง และพยานหลักฐาน โจทก์รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด นอกจากนี้ยังพบว่า คดีร้อยละ 25.37 ยังอยู่ระหว่างพิจารณาเพราะศาลจำหน่ายคดีชั่วคราวเนื่องจากยังไม่สามารถติดตามจับตัวจำเลยมาดำเนินคดีได้ และคดีร้อยละ 31.34 ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความเนื่องจากผู้เสียหายถอนฟ้องหรือยอมความกัน โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากผู้เสียหายได้รับชำระหนี้หรือค่าเสียหายแล้ว โดยมีคดีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยเพียงร้อยละ 4.48 โดยที่คดีส่วนใหญ่จะยุติลงในศาลชั้นต้น โดยไม่มีการอุทธรณ์ มีคดีเพียงร้อยละ 7.46 ที่มีการอุทธรณ์และฝ่ายผู้เสียหายที่เป็น โจทก์เป็นผู้ยื่นอุทธรณ์ทั้งหมด ซึ่งปรากฏผลว่า ศาลไม่รับอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้น และยังคงอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โดยไม่ปรากฏว่าได้มีการดำเนินคดีต่อไปในชั้นฎีกา

2). คดีที่เจ้าพนักงานฟ้องร้อง พบว่า มีการฟ้องร้องให้รับผิดชอบตามมาตรา 341 มากที่สุด รองลงมาคือ มาตรา 345 มาตรา 342 และมาตรา 343 ตามลำดับ โดยในคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องไม่มีการไต่สวนมูลฟ้องเลย และมีคดีร้อยละ 15.30 ที่รัฐจัดหาทนายความให้จำเลย นอกจากนี้ยังพบว่าคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องบางส่วนผู้เสียหายได้เข้าร่วมเป็นโจทก์แต่ยังมีสัดส่วนไม่มากเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนคดีทั้งหมด ส่วนด้านการเยียวยาความเสียหายพบว่า คดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง ร้อยละ 92.41 ได้มีการขอให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนผู้เสียหาย และศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตามที่ขอ ร้อยละ 56.33 ส่วนคดีที่เหลือผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการเจรจาตกลงกันนอกศาล ร้อยละ 15.19 และยังพบว่าได้รับการเยียวยาจากกระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลและการชำระหนี้เพื่อขอบรรเทาโทษด้วย โดยมีคดีร้อยละ 24.68 ที่ไม่ปรากฏข้อมูลการได้รับการเยียวยาความเสียหาย ด้านข้อมูลการสิ้นสุดในศาลชั้นต้นของคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องพบว่า คดีร้อยละ 12.66 ศาลพิพากษาพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาให้ยกฟ้อง โดยให้เหตุผลว่า พยานหลักฐานรับฟังมีความสงสัยตามสมควรว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิดมากที่สุด รองลงมาคือ พยานหลักฐานรับฟังว่าการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด พยานหลักฐาน โจทก์รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด และคดีต้องห้ามเพราะสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ตามลำดับ มีคดีร้อยละ 8.86 ที่ยังอยู่ระหว่างพิจารณาเพราะศาลจำหน่ายคดี

ชั่วคราว โดยมีสาเหตุมาจากจำเลยได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวแล้วหลบหนีส่วนหนึ่งและศาล
 จำหน่ายคดีชั่วคราวเพื่อให้โอกาสจำเลยได้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายอีกส่วนหนึ่ง ขณะที่คดี
 ร้อยละ 13.29 ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ เนื่องจากผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ หรือยอม
 ความ โดยส่วนใหญ่มาจากสาเหตุว่าผู้เสียหายได้รับชำระหนี้หรือค่าเสียหาย และมีคดีร้อยละ 65.82
 ที่สิ้นสุดลงโดยศาลพิพากษาให้ลงโทษจำเลย โดยโทษที่จำเลยได้รับมากที่สุดคือ โทษจำคุก
 รองลงมาคือ รอการลงโทษจำคุกหรือการกำหนดโทษคุก และกักขัง ตามลำดับ ขณะที่คดีของ
 พนักงานอัยการส่วนใหญ่จะยุติลงในศาลชั้นต้น โดยไม่มีการอุทธรณ์เช่นเดียวกับคดีของผู้เสียหาย
 ส่วนคดีที่มีการอุทธรณ์ฝ่ายจำเลยที่ศาลพิพากษาลงโทษจะเป็นผู้ยื่นอุทธรณ์มากที่สุดและคดีที่มีการ
 อุทธรณ์ส่วนใหญ่ยังอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์ โดยคดีที่สิ้นสุดไปจากศาลอุทธรณ์
 ปรากฏว่า ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนตามศาลชั้นต้นมากที่สุด รองลงมาคือ มีคำพิพากษายก แก่ กลับ
 ย้อน ศาลจำหน่ายคดีเพราะถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความความ และศาลไม่รับอุทธรณ์ ตามลำดับ
 และปรากฏว่า ได้มีการยื่นฎีกาต่อไป 2 คดี โดยพนักงานอัยการเป็นผู้เป็นโจทก์เป็นผู้ยื่นฎีกา 1 คดี และ
 ยังมีคดีอยู่ระหว่างพิจารณาของศาลฎีกา ส่วนอีก 1 คดี จำเลยเป็นผู้ยื่นฎีกาและปรากฏว่าศาลไม่รับ
 ฎีกาดังกล่าว

นอกจากนี้เพื่อประกอบการพิจารณาความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการแก้ไข
 ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผู้วิจัยยังได้สำรวจความเห็นเกี่ยวกับการให้ผู้เสียหาย
 ฟ้องร้องคดีอาญาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในแต่ละสาขาอาชีพ อันได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ
 ตำรวจ ทนายความ และบุคคลทั่วไป ในสัดส่วนที่เท่าๆ กัน จำนวน 200 ตัวอย่าง ปรากฏว่า ผู้ให้
 ความเห็นร้อยละ 72.00 ยังเห็นว่ากรณีที่ระบบการดำเนินคดีของไทยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถ
 ฟ้องคดีอาญาได้ดังเช่นปัจจุบันยังมีความเหมาะสม โดยให้เหตุผลว่าการฟ้องคดีของผู้เสียหาย
 สามารถตรวจสอบถ่วงดุลการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานให้สุจริตโปร่งใสและเป็นไปในทางที่ชอบ
 มากที่สุด รองลงมาคือ ทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างทั่วถึง โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะ
 หลุดรอดจากการถูกดำเนินคดีมีน้อย และยังมีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 75.50 ไม่เห็นด้วยกับการ
 ยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย โดยให้เหตุผลว่า การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิที่
 สำคัญของประชาชนที่ไม่อาจจำกัดได้ มากที่สุด รองลงมาคือ การให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเป็น
 ระบบการตรวจสอบและกานอำนาจในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่จำเป็นต้องคงไว้ และการ
 ดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอโดยเฉพาะปัญหาการใช้ดุลพินิจที่
 ไม่เที่ยงธรรมหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ดี ผู้ให้ความเห็นที่ไม่
 เห็นด้วยกับการยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายประมาณครึ่งหนึ่งมีความเห็นต่อไปว่า ควร
 จำกัดขอบเขตการฟ้องคดีของผู้เสียหายลงบ้าง โดยเห็นควรจำกัดขอบเขต โดยให้ผู้เสียหายสามารถ

ฟ้องคดีได้ในคดีความผิดส่วนตัวโดยแท้ที่มีผลกระทบเฉพาะเอกชนผู้เสียหาย หากเป็นคดีความผิดต่อส่วนตัวที่มีผลกระทบต่อรัฐแม้ผู้เสียหายจะสามารถฟ้องคดีได้แต่ต้องแจ้งให้พนักงานอัยการทราบและถ้าพนักงานอัยการเข้าดำเนินคดีดังกล่าวให้สิทธิฟ้องคดีของผู้เสียหายระงับไป ส่วนในคดีความผิดต่อแผ่นดินที่มีผู้เสียหายเป็นพิเศษยังให้ผู้เสียหายสามารถยื่นฟ้องคดีได้แต่ถ้ามูลคดีเดียวกันนั้นพนักงานอัยการได้ยื่นฟ้องด้วยต้องยึดสำนวนของอัยการเป็นหลัก ขณะที่คดีความผิดต่อแผ่นดินโดยแท้ให้ถือเป็นภาระกิจหลักของพนักงานอัยการไม่ให้เอกชนผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดี มากที่สุดนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สอบถามความคิดเห็นในเรื่องมาตรการที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพการฟ้องร้องดำเนินคดีปรากฏว่า ในส่วนการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานมีผู้เห็นว่า ควรเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาแนะนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนฟ้องร้องได้มากขึ้น ตลอดจนกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องเก็บรวบรวมหลักฐานดังกล่าวไว้ในสำนวนคดี เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าพนักงานอื่นๆ ต่อไปมากที่สุด รองลงมาคือ กำหนดให้ผู้เสียหายที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องหรือยุติคดีด้วยเหตุใดๆ ของเจ้าพนักงานสามารถยื่นอุทธรณ์ต่ออัยการสูงสุดได้ กำหนดให้การสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันภายใต้การรับผิดชอบของพนักงานอัยการ และกำหนดให้ผู้เสียหายที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องหรือยุติคดีด้วยเหตุใดๆ ของอัยการสูงสุดสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลตรวจสอบคำสั่งได้ ตามลำดับ ส่วนการดำเนินคดีของผู้เสียหายมีผู้เห็นว่าควรให้ศาลนำระบบไต่สวนมาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์อย่างแท้จริง โดยมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากขึ้นทั้งข้อเท็จจริงที่เป็นรายละเอียดแห่งคดีและพฤติการณ์ที่อาจเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้เสียหาย มากที่สุด รองลงมาคือ เมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลให้ส่งสำเนาคำฟ้องแก่พนักงานอัยการด้วย กำหนดโทษทางอาญาเพิ่มเติมให้เอาผิดกับเอกชนที่ดำเนินคดีอาญาโดยไม่มีเหตุอันสมควรแม้ไม่ถึงขั้นนำความอันเป็นเท็จมาฟ้องร้องกล่าวหากัน ถ้าศาลไต่สวนมูลฟ้องแล้วสั่งว่าคดีไม่มีมูลไม่ตัดอำนาจของพนักงานอัยการที่จะฟ้องใหม่ กำหนดให้พนักงานอัยการสามารถเข้าร่วมเป็นโจทก์ได้โดยไม่ยกเว้นแม้ในคดีความผิดส่วนตัวถ้าเห็นว่าการดำเนินคดีดังกล่าวกระทบต่อสังคมส่วนรวม และกำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้เสียหายที่ยื่นฟ้องคดีเองวางหลักทรัพย์เพื่อประกันความเสียหายของผู้ถูกฟ้อง ตามลำดับ

5.2 อภิปรายผล

ด้วยผลการวิจัยเอกสารและวิจัยภาคสนามดังที่ได้นำเสนอ ผู้วิจัยมีความเห็นในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

5.2.1 ความสัมฤทธิ์ผลของการฟ้องร้องคดีอาญาความผิดฐานฉ้อโกง

การให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องคดีอาญาได้ดังเช่นในปัจจุบันมีข้อดีในแง่ของการคุ้มครองผู้เสียหาย ทำให้ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดมีช่องทางดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทดแทนความรู้สึกที่สูญเสียไป ทำให้ผู้เสียหายสามารถเลือกช่องทางและควบคุมการดำเนินคดีให้สอดคล้องกับการเยียวยาความเสียหายของตน รวมถึงเป็นทางเลือกสำหรับผู้เสียหายที่ไม่เชื่อมั่นว่าเจ้าพนักงานจะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ตนได้อีกด้วย ขณะเดียวกันในแง่ของกระบวนการยุติธรรมโดยรวมย่อมเป็นการลดภาระของเจ้าพนักงานทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบฟ้องร้องคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด รวมทั้งยังเป็นมาตรการตรวจสอบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานในลักษณะที่ว่าหากเจ้าพนักงานดำเนินคดีล่าช้า ดำเนินคดีผิดพลาด ไม่ถูกต้อง หรือดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม ผู้เสียหายจะไม่เสียหายมากนักเพราะยังมีสิทธินำคดีนั้นไปฟ้องร้องด้วยตนเองได้อีก นอกจากนี้การให้ทั้งเจ้าพนักงานและผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้ย่อมทำให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปอย่างทั่วถึง โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะไม่ถูกดำเนินคดีอาญามีน้อย

แต่อย่างไรก็ดีจากข้อมูลการดำเนินคดีความผิดฐานฉ้อโกง ผู้วิจัยได้พบว่า

- 1). ด้านเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีของผู้เสียหาย จากสถิติคดีของผู้เสียหายที่ยุติลง โดยผู้เสียหายถอนฟ้องหรือยอมความเมื่อได้รับชำระหนี้หรือค่าเสียหายจนเป็นที่พอใจมากที่สุด ย่อมแสดงให้เห็นถึงการคำนึงถึงประโยชน์ในทางทรัพย์สินที่ได้รับจากการดำเนินคดีอยู่มาก ซึ่งกรณีดังกล่าวแม้จะสอดคล้องกับเหตุผลทางกฎหมายที่ต้องการให้คู่ความได้รับการเยียวยาและให้อภัยแก่กัน แต่หากการดำเนินคดีอาญายืดเยื้อเพียงเป้าหมายดังกล่าวมากจนเกินไปโดยไม่คำนึงถึงวัตถุประสงค์ในส่วนที่ต้องนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษและการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ย่อมส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาไม่อาจควบคุมอาชญากรรมในสังคม ไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กล้าทำความผิดซ้ำและไม่ทำให้ประชาชนทั่วไปเกรงกลัวที่จะฝ่าฝืนต่อกฎหมายของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อปรากฏด้วยว่ากระบวนการยุติคดีดังกล่าวขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจโดยลำพังของผู้เสียหาย โดยปราศจากการควบคุมดูแลอย่างเพียงพอ ซึ่งการตัดสินใจของผู้เสียหายอาจไม่ได้อยู่บนเหตุผลที่ถูกต้อง ทั้งในส่วนของความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้เสียหายหรือ

การใช้การดำเนินคดีอาญาเป็นเครื่องมือไปในทางที่ไม่ชอบ นอกจากนี้จากข้อมูลของผู้เสียหายมอบคดีความผิดฐานฉ้อโกงค่าอาหาร ตามมาตรา 345 ซึ่งเป็นความผิดเล็กน้อยและมีความเสียหายไม่มากให้เจ้าพนักงานเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด นอกจากจะแสดงให้เห็นว่า ผู้เสียหายคำนึงถึงประโยชน์ทางทรัพย์สินที่จะได้รับจากการดำเนินคดีแล้วยังแสดงถึงความไม่สอดคล้องกับเป้าหมายในการลดภาระของเจ้าพนักงานอีกด้วย ส่วนข้อมูลคดีจำนวนมากที่ศาลยกฟ้องและได้วินิจฉัยต่อไปว่า การกระทำของจำเลยเป็นเพียงการผิดสัญญาทางแพ่งไม่ใช่ความผิดทางอาญา ย่อมแสดงถึงทัศนคติในการตัดสินใจดำเนินคดีของผู้เสียหายที่อาจมุ่งถึงประโยชน์ทางรูปคดีเป็นหลักโดยไม่คำนึงถึงหลักกฎหมายที่ถูกต้อง

2). ด้านประสิทธิภาพในการดำเนินคดีของผู้เสียหาย พบว่า สถิติคดีของผู้เสียหายที่ยุติลงโดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลยมีเพียงร้อยละ 4.48 ของคดีทั้งหมด ขณะที่คดีร้อยละ 40.30 ที่ยุติลงโดยศาลไม่รับฟ้อง ศาลยกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง ศาลยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และศาลยกฟ้องในชั้นพิจารณาพยานหลักฐาน รวมทั้งยังปรากฏว่าเมื่อผู้เสียหายได้ยื่นอุทธรณ์คำพิพากษาดังกล่าวต่อไปศาลไม่รับอุทธรณ์หรือพิพากษาขึ้นตามศาลชั้นต้นเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับตามเหตุผลความเป็นจริงที่ความสามารถในการดำเนินคดีของผู้เสียหายในแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างและต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยภายใน เช่น ความรู้ ประสบการณ์ คุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินคดี หรือปัจจัยภายนอก เช่น ความร่วมมือจากบุคคลทั่วไป อิทธิพลจากฝ่ายผู้กระทำความผิด ความรู้ความสามารถของทนายความที่จัดหา ทูนทรัพย์ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี รวมถึงการมีข้อจำกัดในการใช้อำนาจรัฐเข้าถึงพยานหลักฐาน ดังข้อมูลเหตุผลต่างๆ ที่ศาลไม่รับฟ้องหรือยกฟ้องซึ่งได้วินิจฉัยไว้หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นคดีไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาล โจทก์บรรยายฟ้องผิดพลาด คดีขาดอายุความ โจทก์ไม่มาศาลในวันนัด พยานหลักฐานไม่พอรับฟังว่าคดีมีมูลหรือพยานหลักฐาน โจทก์รับฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด แสดงให้เห็นว่า การดำเนินคดีของผู้เสียหายโดยรวมยังขาดประสิทธิภาพอยู่มาก ขณะที่ข้อมูลคดีที่ศาลได้วินิจฉัยในรายละเอียดว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดทางอาญาแต่เป็นเพียงการผิดสัญญาทางแพ่งนอกจากจะแสดงถึงทัศนคติในการตัดสินใจดำเนินคดีดังที่กล่าวไว้แล้วอีกนัยหนึ่งยังแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดเรื่องความสามารถในการแยกแยะของผู้เสียหาย ส่วนสถิติคดีร้อยละ 25.37 ที่ยังอยู่ระหว่างพิจารณา เพราะยังไม่สามารถติดตามจับตัวจำเลยมาดำเนินคดีและส่งผลให้ไม่อาจดำเนินคดีต่อไปได้ย่อมถือเป็นข้อมูลที่แสดงถึงประสิทธิภาพของกระบวนการดำเนินคดีโดยผู้เสียหายที่ไม่มีมาตรการในการติดตามตัวจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหา ดังเช่นการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่ต้องมีกระบวนการในการสอบสวนข้อเท็จจริงจากผู้ต้องหาและการติดตามจับตัวมาก่อนฟ้องร้องคดี และสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งยังมาจากขีดความสามารถของตัวผู้เสียหายและการไม่อยู่ในสถานะใช้ข้อมูลหรืออำนาจรัฐใน

การติดตามจับตัวจำเลยได้ นอกจากนี้จากข้อมูลการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่ดำเนินถึงระดับความ โกรธแค้นและประโยชน์ในทางทรัพย์สินที่ตนจะได้รับจากการดำเนินคดีดังที่กล่าวไว้แล้วโดย สภาพยอมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินคดีที่ต้องคลี่คลายข้อเท็จจริง ยืนยันความผิด หรือพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา เพื่อกำหนดโทษหรือมาตรการทางอาญาที่เหมาะสมแก่ ผู้กระทำความผิดด้วย

3). ด้านการเยียวยาความเสียหายซึ่งกฎหมายกำหนดช่องทางให้ผู้เสียหายที่ยื่นฟ้อง คดีอาญาสามารถเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งได้ โดยอาจยื่นฟ้องคดีแพ่งที่มีมูลจากการกระทำ ความผิดอาญาต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาหรือเลือกที่จะไปยื่นฟ้องต่อศาลซึ่งมีอำนาจชำระคดีแพ่ง ตามปกติ แต่จากข้อมูลการสำรวจพบว่า มีคดีเพียงร้อยละ 7.46 ที่ผู้เสียหายได้ใช้สิทธิในการยื่นฟ้อง คดีส่วนแพ่งรวมมาในคดีอาญา คดีส่วนใหญ่จะไม่ปรากฏว่าผู้ได้ดำเนินคดีทางแพ่งหรือไม่ อย่างไร แสดงให้เห็นว่า ผู้เสียหายที่ฟ้องร้องคดีอาญาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ช่องทางในการเยียวยาความเสียหาย ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ขณะที่ข้อมูลการได้รับการเยียวยาความเสียหายก็ไม่ปรากฏว่าผู้เสียหาย ได้รับการเยียวยาจากการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาเลย โดยช่องทางการได้รับการเยียวยา ความเสียหายที่ปรากฏมาจากการฟ้องร้องคดีอาญาและเจรจาตกลงนอกศาลควบคู่กันไปมากที่สุด (ร้อยละ 22.39) แต่ยังคงถือว่ามีส่วนที่น้อยเมื่อเทียบกับคดีที่ยื่นฟ้องทั้งหมด

4). ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง จากข้อมูลคดีที่ศาลไม่รับ ฟ้อง ยกฟ้องในชั้นตรวจคำฟ้อง ยกฟ้องในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และที่ศาลยกฟ้องในชั้นพิจารณา พยานหลักฐาน ย่อมชี้ชัดถึงเป็นเบื้องต้นว่า จำเลยในคดีเหล่านั้นไม่ได้กระทำความผิด ซึ่งหากเป็น เช่นนั้นจริงย่อมแสดงให้เห็นถึงจำนวนผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการฟ้องร้องคดีของ ผู้เสียหาย เพราะการถูกฟ้องคดีย่อมต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย เสียชื่อเสียง รวมถึงอาจเสียอิสรภาพ ในระหว่างดำเนินคดี ส่วนข้อมูลที่ปรากฏว่า ในคดีที่มีการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยได้ตั้งทนายความมา ชักก้านพยานของโจทก์มากกว่าครึ่งหนึ่ง ซึ่งในชั้นนี้จำเลยต้องจัดหาทนายความมาเอง ย่อมแสดงถึง ภาระในการดูแลรักษาสิทธิ แม้ว่าโดยหลักกฎหมายแล้วจะถือว่ายังไม่ตกอยู่ในฐานะจำเลยจนกล่าว ศาลจะประทับรับฟ้องก็ตาม ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งน่าจะมาจากสภาพการฟ้องร้องดำเนินคดีของ ผู้เสียหายมีลักษณะเป็นการต่อสู้ คู่กรณีจึงไม่เชื่อมั่นว่าผู้เสียหายจะดำเนินคดีไปตามพยานหลักฐาน ความเป็นจริง นอกจากนี้ข้อมูลการฟ้องร้องคดีโดยไม่มีมูลความผิดทางอาญาดังกล่าวยังแสดงถึง การมีภาระของบุคคลที่ต้องเป็นพยาน เจ้าพนักงานศาล ผู้พิพากษา บุคลากรที่เกี่ยวข้อง รวมถึง ผลเสียต่อการใช้ทรัพยากรของรัฐ โดยไม่มีความจำเป็นอีกด้วย

5). ด้านมาตรการควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีของผู้เสียหาย ข้อมูลการสำรวจพบว่า คดีที่ผู้เสียหายยื่นฟ้องส่วนใหญ่ระบุว่าไม่ได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานไว้ และกระบวนการดำเนินคดีก็ไม่มีช่องทางที่จะทำให้เจ้าพนักงานทราบถึงการฟ้องร้องคดีของผู้เสียหายได้ ข้อมทำให้เจ้าพนักงานไม่อาจทราบรายละเอียดการกระทำผิดและไม่อาจเข้าควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีของผู้เสียหายได้ ดังปรากฏจากข้อมูลการสำรวจที่มีการยื่นฟ้องคดีในความคิดฐานฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 หรือความคิดฐานอื่นซึ่งเป็นความผิดอาญาแผ่นดินรวมมาด้วย แต่ไม่ปรากฏว่าพนักงานอัยการ ได้เข้ามาเป็นโจทก์ร่วมหรือได้ดำเนินการอย่างไรในคดีดังกล่าว แต่อย่างไรก็ดี เหตุผลส่วนหนึ่งอาจมาจากเงื่อนไขทางกฎหมายที่ไม่ได้บังคับให้เจ้าพนักงานต้องเข้ามาตรวจสอบการดำเนินคดีของผู้เสียหายด้วย ขณะที่ข้อมูลส่วนหนึ่งยังปรากฏว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมีคดีที่จำเลยไม่มาศาลเป็นจำนวนมากย่อมมีโอกาสที่ศาลจะประทับรับฟ้องไว้ตามพยานหลักฐานที่โจทก์นำเสนอโดยไม่มีการตรวจสอบอย่างเพียงพอ ทั้งยังปรากฏต่อไปว่า คดีหลายเรื่องที่ศาลประทับรับฟ้องไว้พิจารณาแต่ต้องพิพากษายกฟ้องในชั้นพิจารณาอีกด้วย แสดงให้เห็นว่า แม้มีกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องไว้ก่อนแล้วก็ตาม แต่ผู้เสียหายและผู้บริสุทธ์ยังมีโอกาสถูกฟ้องร้องให้ได้รับความเดือดร้อนได้มาก ส่วนข้อมูลว่าในคดีที่ศาลไม่รับฟ้องหรือยกฟ้องแล้วฝ่ายจำเลยได้ดำเนินคดีขอหาเกี่ยวกับการนำคดีมาฟ้องร้องโดยไม่ชอบหรือไม่ ไม่ปรากฏในสำนวนคดีความคิดฐานฉ้อโกงที่สำรวจ

ขณะที่ข้อมูลการสำรวจในส่วนการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน พบว่า นอกจากผู้เสียหายได้เลือกยื่นฟ้องคดีโดยตรงต่อศาลดังที่กล่าวมาแล้วยังมีคดีร้อยละ 70.22 ที่ผู้เสียหายเลือกที่จะแจ้งความร้องทุกข์ให้เจ้าพนักงานเป็นผู้ดำเนินคดีแทน ซึ่งแสดงถึงกระบวนการสอบสวนฟ้องร้องของเจ้าพนักงานได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในระดับหนึ่ง และยังปรากฏว่าคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องสิ้นสุดลงโดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลย ร้อยละ 65.82 ซึ่งเป็นสถิติความสำเร็จในการดำเนินคดีที่สูงกว่าการฟ้องคดีของผู้เสียหาย อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงนัยสำคัญสองประการ คือ การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพประการหนึ่ง และคดีที่นำมาฟ้องร้องได้รับการคัดกรองมูลความผิดมาอย่างเพียงพอและเป็นหลักประกันว่าผู้บริสุทธ์จะไม่ถูกฟ้องร้องโดยไม่มีเหตุสมควรอีกประการหนึ่ง ขณะที่คดีส่วนที่เหลือยังปรากฏว่า ยุติไปโดยศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความเพราะผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความ ร้อยละ 13.29 และศาลจำหน่ายคดีชั่วคราวเพราะจำเลยหลบหนีหรือให้โอกาสจำเลยเยียวยาความเสียหาย ร้อยละ 8.86 โดยมีคดีร้อยละ 12.66 ที่ศาลพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องจำเลย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงสถิติความผิดพลาดในการดำเนินคดีที่น้อยกว่า โดยเหตุผลสำคัญที่ทำให้การดำเนินคดีมีประสิทธิภาพมากกว่าเนื่องจากเจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจรัฐในการเข้าถึงพยานหลักฐานเพื่อ

ทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดได้ภายใต้กรอบตามที่กฎหมายกำหนด แม้ว่าในบางครั้งจะเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลก็ตาม รวมถึงมีบุคลากรหรือหน่วยงานที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ทางการสอบสวน รวมถึงระบบฐานข้อมูลทางอาชญากรรมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด นอกจากนี้ยังมาจากเหตุผลทางด้านกระบวนการที่เจ้าพนักงานต้องดำเนินการในฐานะคนกลางคุ้มครองดูแลสิทธิของประชาชนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหา รวมถึงต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา ทั้งเพื่อให้รู้ตัวผู้กระทำความผิด พิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถนำเสนอพยานหลักฐานตั้งแต่ขั้นสอบสวนและทำให้เจ้าพนักงานได้ทราบข้อเท็จจริงประกอบการใช้ดุลพินิจกลั่นกรองคดีที่จะนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาล อีกทั้งกฎหมายยังบังคับให้เจ้าพนักงานต้องได้ตัวจำเลยมาก่อนฟ้องคดีทุกเรื่องทำให้ศาลสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ทันที ด้านช่องทางของผู้เสียหายในการเข้ามีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน พบข้อมูลว่า คดีของพนักงานอัยการมีบางส่วนที่ผู้เสียหายได้ขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ (ร้อยละ 5.06) รวมถึงได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ตรวจสอบคำพิพากษาของศาลด้วย ซึ่งแม้จะมีจำนวนไม่มากแต่ก็เนื่องมาจากเจตจำนงของผู้เสียหายเพราะกฎหมายได้รับรองให้ผู้เสียหายสามารถเข้าเป็นโจทก์ร่วมก่อนศาลชั้นต้นพิพากษาคดีได้ทุกคดี อีกทั้งผู้เสียหายยังอาจใช้มาตรการอื่นๆ ในการตรวจสอบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานได้ เช่น การขอให้เจ้าพนักงานสรุปพยานหลักฐานพร้อมความเห็นในการสั่งไม่ฟ้องคดีให้ตนทราบได้ด้วย การให้ผู้เสียหายที่ไม่เห็นด้วยกับการสั่งไม่ฟ้องคดีสามารถยื่นฟ้องคดีนั้นต่อศาลด้วยตนเองได้ การไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะยื่นฟ้องในกรณีที่พนักงานอัยการถอนฟ้องคดี หรือการดำเนินคดีเอาผิดทางอาญากับเจ้าพนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเป็นการส่วนตัว เป็นต้น ขณะเดียวกันผู้เสียหายยังสามารถยุติคดีลงโดยการถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความกันได้ ซึ่งส่งผลให้ผู้เสียหายอาจดำเนินการเพื่อเยียวยาความเสียหายของตน ทั้งการเจรจากันนอกศาลหรือการขอให้ศาลไกล่เกลี่ยได้ดังเช่นการเลือกฟ้องคดีด้วยตนเอง ดังปรากฏจากข้อมูลคดีร้อยละ 13.29 ที่ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความเพราะผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์หรือยอมความเนื่องจากผู้เสียหายได้รับชำระค่าเสียหาย โดยข้อมูลการได้รับการเยียวยาความเสียหายพบว่า คดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง ร้อยละ 92.41 ได้มีการขอให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนผู้เสียหาย และศาลพิพากษาให้คืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาแทนตามที่ขอ ร้อยละ 56.33 และคดีที่เหลือผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากการเจรจากลางกันนอกศาล ร้อยละ 15.19 กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาล ร้อยละ 1.90 และการชำระหนี้เพื่อขอบรรเทาโทษ ร้อยละ 1.90 โดยมีคดีร้อยละ 24.68 ที่ไม่ปรากฏข้อมูลการได้รับการเยียวยาความเสียหาย แสดงถึงสัดส่วนการได้รับการเยียวยาความเสียหายที่มากกว่าการเลือกฟ้องคดีด้วยตนเอง ขณะเดียวกันผู้เสียหายยังไม่ต้องมีภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีทั้งในส่วนแพ่งและส่วน

อาญาอีกด้วย และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่แก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ. 2548 ยังได้เพิ่มช่องทางให้ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำ ความผิดของจำเลย โดยการยื่นคำร้องขอในคดีอาญาทุกข้อหาความผิดที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง โดยไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลได้อีกด้วย ในแง่ของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การที่เจ้าพนักงานต้องดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการของกฎหมาย ต้องแสวงหาข้อเท็จจริง รายละเอียดแห่งความผิดและเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี หรือต้องดำเนินการในฐานะคนกลางที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่าย ภายใต้มาตรการควบคุมตรวจสอบต่างๆ ย่อมทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีมีโอกาสได้รับการคุ้มครองดูแลได้มาก นอกจากนี้จากข้อมูลการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่ส่วนใหญ่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย โดยมีคดีร้อยละ 12.66 ที่ศาลพิจารณาพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาแล้วมีคำพิพากษาให้ยกฟ้องจำเลย แสดงให้เห็นว่ามูลคดีที่นำมาฟ้องร้องได้รับการถ่วงถ่วงในระดับหนึ่ง โอกาสที่ผู้บริสุทธิ์จะถูกฟ้องร้องกล่าวหาจึงมีน้อยกว่า และยังปรากฏว่า มีคดีร้อยละ 15.30 ที่จำเลยต้องการความช่วยเหลือทางทนายความและรัฐได้จัดหาให้ ขณะที่ในช่วงปี พ.ศ.2547 - 2548 ยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายให้พนักงานสอบสวนต้องรวบรวมพยานหลักฐานทั้งเพื่อรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา กำหนดให้รัฐต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาตั้งแต่ชั้นสอบสวน กำหนดกรอบการใช้อำนาจรัฐในการสอบสวนคดี เช่น การแจ้งสิทธิ การรับฟังพยานหลักฐาน หรือการกำหนดเหตุในการออกหมายจับและเงื่อนไขในการจับ โดยไม่มีหมายหรือคำสั่งศาลไว้อย่างเข้มงวด รวมถึงได้กำหนดมาตรการในการคุ้มครองพยานและการให้ความช่วยเหลือในกรณีที่เกิดกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาดอีกด้วย

ด้วยสภาพการดำเนินคดีความผิดฐานฉ้อโกงดังกล่าวมาแสดงให้เห็นได้ว่า การฟ้องร้องดำเนินคดีความผิดฐานฉ้อโกงของผู้เสียหายในปัจจุบันยังขาดความสัมฤทธิ์ผลอยู่มาก ทั้งในส่วนเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการดำเนินคดีของผู้เสียหายที่ยังค้างถึงประโยชน์ในทางทรัพย์สินที่ได้รับจากการดำเนินคดีมากกว่าการใช้โทษทางอาญา การดำเนินคดีของผู้เสียหายโดยรวมยังขาดประสิทธิภาพ ผู้เสียหายที่ฟ้องร้องคดีอาญาส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้ช่องทางในการเยียวยาความเสียหายตามที่กฎหมายกำหนดไว้ รวมถึงมาตรการควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีของผู้เสียหายไม่อาจใช้ได้ผลอย่างเท่าที่ควร ขณะที่การฟ้องร้องดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานได้รับความเชื่อถือจากประชาชนในระดับหนึ่งและมีประสิทธิภาพที่สูงกว่า ผู้เสียหายสามารถเข้ามีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินคดี มีช่องทางและมีสัดส่วนในการได้รับการเยียวยาความเสียหายไม่น้อยไปกว่าการเลือกฟ้องคดีด้วยตนเอง รวมถึงบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดียังมีโอกาสได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพที่มากกว่า

5.2.2 ความเหมาะสมในการยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายในประเทศไทย

ปัญหาการให้ผู้เสียหายฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาได้อย่างอิสระและอย่างกว้างขวาง ดังเช่นในปัจจุบัน นอกจากที่ปรากฏสภาพข้อมูลการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาความผิดฐานฉ้อโกง ที่ได้นำเสนอแล้ว จากการทบทวนวรรณกรรมยังพบว่า การให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษของรัฐ ตลอดจนระบบการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในคดีอาญาเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มักมีผู้ไม่สุจริตนำการฟ้องคดีไปใช้เพื่อประโยชน์ในทางที่มิชอบ เช่น ใช้การดำเนินคดีอาญาเป็นข้อต่อรองบีบบังคับปฏิบัติการชำระหนี้ทางแพ่ง หรือดำเนินคดีอาญาโดยมีมูลเหตุจงใจเพื่อกลั่นแกล้งผู้อื่นให้ได้รับความเสียหาย รวมถึงอาจดำเนินคดีโดยรู้กันกับผู้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลยกฟ้องหรือให้ผู้กระทำความผิดรับโทษสถานเบา และในบางครั้งผู้เสียหายอาจถูกจำเลยใช้เล่ห์ปกปิดหรือหลอกลวงจนทำให้เกิดความบกพร่องในการนำเสนอพยานหลักฐาน หรือจำเลยอาจใช้อำนาจหรืออิทธิพลที่เหนือกว่าบีบบังคับให้ผู้เสียหายดำเนินการเพื่อให้ศาลยกฟ้อง จนเกิดสภาพเด็ดขาดทางกฎหมายต้องห้ามดำเนินคดีนั้นซ้ำอีก ขณะที่มาตรการในการควบคุมการดำเนินคดีของเอกชนที่มีอยู่ยังไม่สามารถใช้ได้ผลอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะเป็นการจำกัดขอบเขตความหมายของผู้เสียหาย การได้สวนมูลฟ้องของศาล การกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าเป็น โจทก์ร่วมเพื่อกำกับดูแลคดีของผู้เสียหาย รวมถึงการเอาผิดทางอาญากับเอกชนที่ดำเนินคดีโดยมิชอบ ขณะที่แนวคิดทฤษฎีการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นการป้องปรามให้บุคคลปฏิบัติตามกฎหมายของบ้านเมืองเพื่อให้ทุกคนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขเป็นเรื่องส่วนรวมที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนทุกฝ่าย โดยที่กระบวนการดังกล่าวต้องคำนึงถึงความชอบธรรมบนหลักการเหตุผลที่ถูกต้อง การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และการมีประสิทธิภาพในการควบคุมอาชญากรรมในสังคม ซึ่งวิวัฒนาการทางสังคมแสดงให้เห็นว่ารัฐควรเข้ามาบีบบังคับมากกว่า ดังเห็นได้จากแนวทางการดำเนินคดีอาญาของประเทศต่างๆ ที่พัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน โดยให้เจ้าพนักงานของรัฐเป็นผู้ฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาและสร้างระบบการตรวจสอบถ่วงดุลการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่เหมาะสมขึ้นมา ขณะเดียวกันก็กำหนดบทบาทให้เอกชนหรือผู้เสียหายสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานให้พอเหมาะตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศของตน และแม้บางประเทศจะยังเปิดโอกาสให้เอกชนฟ้องร้องได้บ้าง ในลักษณะเป็นข้อยกเว้นแต่ก็อยู่ภายใต้ข้อจำกัด เช่น การกำหนดประเภทคดี กำหนดเงื่อนไขการใช้อำนาจฟ้อง รวมถึงการให้ฟ้องคดีภายใต้การควบคุมของเจ้าพนักงาน ขณะที่ประเทศในระบบกฎหมาย Common Law อย่างประเทศอังกฤษซึ่งพัฒนาหลักการดำเนินคดีอาญาโดยประชาชนขึ้นมาก็ได้ยอมรับในความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องให้รัฐเข้าไปควบคุมการดำเนินคดีอาญาให้อยู่ภายในขอบเขตที่เหมาะสมและ

ให้เจ้าพนักงานหรือหน่วยงานของราชการเข้าไปรับหน้าที่ในการดำเนินคดีแทนประชาชน ซึ่งจากข้อมูลความเห็นทางวิชาการยังพบว่า นักวิชาการไทยส่วนใหญ่ได้ยอมรับในหลักการที่ว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นเรื่องส่วนรวมเป็นเรื่องที่รัฐต้องเข้ามามีบทบาทไม่ใช่การต่อสู้ระหว่างเอกชน ดังเช่นในคดีแพ่ง อันสอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีโดยรัฐที่ยึดถือการกระทำความผิดอาญาเป็นการกระทบต่อความสงบสุขของสังคมที่รัฐมีหน้าที่ต้องปกป้องรักษาและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ซึ่งเหตุหรือที่มาในการฟ้องคดีของผู้เสียหายตามหลักการนี้ย่อมต้องถือว่าเป็นเรื่องอำนาจดำเนินการแทนรัฐที่ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องใช้อำนาจตามแนวทางและเจตนารมณ์ของกฎหมาย หากไม่มีความจำเป็นหรือผู้ใช้อำนาจไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ให้สมประโยชน์ย่อมสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ใช้อำนาจให้เหมาะสมได้ นอกจากนี้โดยเหตุผลความเป็นจริง การคุ้มครองส่วนได้เสียของสังคมย่อมสมควรเป็นเรื่องของรัฐหรือเจ้าพนักงาน ส่วนเอกชนไม่อยู่ในฐานะที่จะกระทำการทางคดีเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของสังคม รักษาประโยชน์ส่วนรวม และอำนวยความสะดวกแก่ทุกฝ่ายได้ เนื่องจากการฟ้องร้องดำเนินคดีของผู้เสียหายมีลักษณะต่อสู้เป็นปฏิปักษ์กับจำเลย การตัดสินใจของผู้เสียหายขึ้นอยู่กับความรู้สึกผิดชอบส่วนบุคคล ความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมาย ระดับความโกรธแค้นหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินคดีเป็นสำคัญ ซึ่งอาจทำให้การดำเนินคดีไม่ได้อยู่บนพื้นฐานแห่งพยานหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่แท้จริง ขณะที่ประสิทธิภาพในการดำเนินคดีแต่ละคดีมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถและกำลังทุนทรัพย์ในการดำเนินคดีของผู้เสียหายแต่ละคน ทั้งเอกชนก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐในการดำเนินการอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน การติดตามนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี การใช้หรือเสนอให้ใช้นโยบายทางอาญาและมาตรการที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด รวมถึงมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน สภาพปัจจัยดังกล่าวย่อมส่งผลต่อความสำเร็จในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิด การนำตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามความผิดที่ได้ก่อขึ้น การวินิจฉัยหรือการกำหนดโทษที่เหมาะสมแก่ผู้กระทำความผิด รวมถึงมีโอกาสที่จะกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนทั่วไปได้มาก นอกจากนี้การกระทำความผิดทางอาญาเรื่องหนึ่งย่อมต้องมีข้อเท็จจริง บุคคลที่รู้เห็นเกี่ยวข้อง ตลอดจนพยานหลักฐานต่างๆ ชุุดเดียวกัน การดำเนินคดีในความผิดดังกล่าวจึงต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องไปในทิศทางเดียวกัน หากเจ้าพนักงานและผู้เสียหายต่างฝ่ายต่างฟ้องคดี การดำเนินคดีของฝ่ายหนึ่งย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินคดีของอีกฝ่ายหนึ่ง และยิ่งจะส่งผลเสียต่อระบบการดำเนินคดีอาญา หากเป้าหมายในการดำเนินคดีของแต่ละฝ่ายมีความแตกต่างกัน ประกอบกับประเทศไทยได้ใช้ระยะเวลาพอสมควรในการพัฒนาระบบการให้เจ้าพนักงานของรัฐทำหน้าที่ดำเนินคดีอาญาและในปัจจุบันประเทศไทยยังมีความพยายามปรับปรุงระบบการดำเนินคดีของภาครัฐเพื่อให้สามารถรับภาระในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนการพัฒนาองค์กรหรือ

หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงระบบการตรวจสอบถ่วงดุล รวมไปถึงการแก้ไขกระบวนการดำเนินคดีให้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากสังคมไทยมีวัฒนธรรมการดำเนินคดีที่แตกต่างจากสังคมอื่นดังปรากฏจากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่การอำนวยความสะดวกเป็นพระราชภาระกิจอันสำคัญของพระมหากษัตริย์ตามลัทธิธรรมเนียมของไทยมาตั้งแต่อดีต เมื่อราษฎรมีความทุกข์ร้อนใดๆ ก็จะนำเรื่องราวไปขอให้พระมหากษัตริย์ทรงชี้ขาดตัดสิน การฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายจึงเป็นสิ่งที่มีความช้านานจนอาจกล่าวได้ว่าฝังรากลึกอยู่ในจิตวิญญาณของประชาชนทุกคน ดังนั้น หากเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดังกล่าวโดยที่ยังไม่มีกระบวนการที่ได้รับการเชื่อถือศรัทธามาทดแทนย่อมไม่ได้รับการยอมรับและอาจเกิดปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งในประเด็นนี้ผู้วิจัยได้สำรวจความเห็นเกี่ยวกับการให้ผู้เสียหายฟ้องร้องคดีอาญาจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี ปรากฏว่า ผู้ให้ความเห็นร้อยละ 72.00 ยังเห็นว่า การที่ระบบการดำเนินคดีของไทยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีอาญาได้ ดังเช่นปัจจุบันมีความเหมาะสม และร้อยละ 75.50 ยังไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย โดยให้เหตุผลสำคัญว่า การฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาเป็นสิทธิที่สำคัญของของประชาชนที่ไม่อาจจำกัดได้ การให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาเป็นระบบการตรวจสอบและคานอำนาจในการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานที่จำเป็นต้องคงไว้ และการดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานของไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยเฉพาะปัญหาการใช้ดุลพินิจที่ไม่เที่ยงธรรมหรือการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ตามลำดับ แต่ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย ประมาณครึ่งหนึ่งมีความเห็นต่อไปว่าควรจำกัดขอบเขตการฟ้องคดีของผู้เสียหายลงบ้าง จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สภาพการฟ้องร้องการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน คนไทยส่วนใหญ่ยังไม่มีเชื่อมั่นว่าการให้ผู้เสียหายใช้สิทธิดำเนินคดีผ่านทางเจ้าพนักงานเพียงช่องทางเดียวจะทำให้ได้รับการคุ้มครองดูแลอย่างเพียงพอ

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า แม้การให้ผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาได้อย่างอิสระและอย่างกว้างขวางจะก่อให้เกิดสภาพปัญหาได้มาก แต่การฟ้องคดีของผู้เสียหายเป็นวัฒนธรรมที่อยู่คู่กับคนไทยมานาน การที่จะพิจารณากยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายจึงจำเป็นต้องคำนึงว่าระบบการดำเนินคดีอาญาที่มาทดแทนจะสามารถรองรับผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงได้ทุกข้อทุกประเด็น และได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากประชาชนเพียงพอแล้วหรือไม่ และผู้วิจัยเห็นว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่พร้อมที่จะยกเลิกอำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย การพิจารณาปัญหาดังกล่าวยังจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการพัฒนาปรับปรุงระบบการดำเนินคดีโดยเจ้าพนักงานควบคู่ไปกับการสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้แก่ประชาชน และการศึกษาวิจัยในปัญหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในทุกๆ ด้านต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในชั้นนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหอันเกิดจากการฟ้องร้องคดี โดยผู้เสียหายจึงควรกำหนดขอบเขตการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหายและเพิ่มมาตรการควบคุม ตรวจสอบเพื่อให้การดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับพัฒนาระบบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน ให้มีประสิทธิภาพ สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน ตลอดจนเพิ่มช่องทางให้ผู้เสียหายสามารถมีส่วนร่วมและตรวจสอบการดำเนินคดีได้มากขึ้น

โดยอาศัยข้อมูลการสำรวจความเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกับดำเนินคดีอาญา ประกอบข้อมูลการศึกษาวิจัยและความเห็นของผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1). การกำหนดขอบเขตและการควบคุมตรวจสอบการฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย

1.1) ควรกำหนดขอบเขตการฟ้องคดีของผู้เสียหาย โดยจำกัดประเภทคดี ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมตามความจำเป็นและกำหนดกรอบหรือเงื่อนไขการใช้อำนาจในลักษณะที่ ให้ฟ้องร้องได้เฉพาะในคดีความผิดที่กระทบต่อสังคมส่วนรวมน้อยแต่เอกชนผู้เสียหายได้รับผลกระทบมากและในคดีความผิดเล็กน้อย โดยยึดถือตามแนวทางของคณะกรรมการที่ได้รับการ แต่งตั้งโดยคณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติในการประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2 ที่เสนอให้ ผู้เสียหายสามารถฟ้องคดีได้ในคดีความผิดส่วนตัวโดยแท้ที่มีผลกระทบเฉพาะเอกชน หากเป็นคดี ความผิดต่อส่วนตัวที่มีผลกระทบต่อรัฐหรือคดีความผิดต่อแผ่นดินที่มีผู้เสียหายเป็นพิเศษให้ฟ้องคดี ได้ภายใต้เงื่อนไขและกระบวนการเฉพาะที่ให้เจ้าพนักงานเข้าควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีได้อย่าง เต็มที่ ขณะที่คดีความผิดต่อแผ่นดินโดยแท้ให้ถือเป็นภาระกิจหลักของเจ้าพนักงานไม่ให้เอกชน ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดี อาทิเช่นในคดีความผิดฐานฉ้อโกงซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวที่มี ผลกระทบต่อรัฐและความผิดต่อแผ่นดินที่มีผู้เสียหายเป็นพิเศษจึงควรกำหนดเงื่อนไขและกระบวนการ ให้เจ้าพนักงานเข้าควบคุมตรวจสอบการดำเนินคดีไว้ ทั้งนี้ตามวิธีการที่เสนอแนะในข้อ 1.2

1.2) ควรกำหนดมาตรการควบคุมตรวจสอบการฟ้องร้องดำเนินคดีของ ผู้เสียหาย ทั้งการกั้นกรองมูลคดีที่นำมาฟ้องร้องเพิ่มขึ้น ควบคุมให้การดำเนินคดีเป็นไปโดย วัตถุประสงค์ที่ถูกต้อง คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดการ ดำเนินคดีที่ผิดพลาด โดยมีแนวทางเบื้องต้นดังนี้

1.2.1) กำหนดหลักเกณฑ์ให้ผู้เสียหายที่ยื่นฟ้องคดีวางหลักทรัพย์ เพื่อประกันความเสียหายของผู้ถูกฟ้อง และเมื่อคดีถึงที่สุดศาลพิพากษายกฟ้องผู้เสียหายให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้เสียหายจ่ายค่าเสียหายได้ด้วย โดยคำนึงถึงความสุจริตในการดำเนินคดี

1.2.2) เมื่อผู้เสียหายยื่นฟ้องคดีอาญาต่อศาลให้ส่งสำเนาคำฟ้อง แก่พนักงานอัยการและให้พนักงานอัยการสามารถมีดุลพินิจเข้าเป็น โจทก์ร่วมในการดำเนินคดีได้ โดยไม่ต้องทำการสอบสวนและไม่จำกัดประเภทคดี โดยคำนึงถึงส่วนได้เสียของสังคมส่วนรวม รวมถึงให้พนักงานอัยการมีอำนาจแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องและควบคุมการดำเนินคดีของผู้เสียหายได้

1.2.3) ให้ศาลนาระบบไต่สวนมาใช้ในการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่ ผู้เสียหายเป็น โจทก์อย่างแท้จริง โดยมีบทบาทในการค้นหาความจริงมากขึ้นทั้งข้อเท็จจริงที่เป็น รายละเอียดแห่งคดีและพฤติการณ์ที่อาจเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของผู้เสียหาย

1.2.4) จำกัดระยะเวลาการถอนฟ้อง ถอนคำร้องทุกข์ ขอมความ ให้กระทำได้ในระยะเวลาสั้นลง เพื่อควบคุมการยุติคดีตามอำเภอใจของผู้เสียหายและไม่ให้ผู้เสียหายใช้คดีอาญาเป็นเครื่องมือบีบบังคับจำเลย

1.2.5) ในคดีใดที่เอกชนฟ้องแล้วถอนฟ้องหรือไม่ดำเนินคดี ต่อไปภายในเวลาอันสมควรให้เจ้าหน้าที่ศาลรายงานต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาว่า การถอนฟ้องนั้นสุจริตหรือไม่ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะสมควรจะดำเนินคดีนั้นต่อไปหรือไม่ และให้พนักงานอัยการมีอำนาจเข้าดำเนินคดีนั้นต่อไปได้เมื่อเห็นสมควร

1.2.6) กำหนดโทษทางอาญาเพิ่มเติมให้เอาผิดกับเอกชนที่ ดำเนินคดีอาญาโดยไม่มีเหตุอันสมควรแม้ไม่ถึงขั้นนำความอันเป็นเท็จมาฟ้องร้องกล่าวหา

2). การเพิ่มช่องทางให้ผู้เสียหายสามารถเข้ามีส่วนร่วมและการควบคุมตรวจสอบ การดำเนินคดีของเจ้าพนักงาน

2.1) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายนำเสนอพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน ฟ้องร้องได้มากขึ้น ตลอดจนกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องเก็บรวบรวมหลักฐานดังกล่าวไว้ในสำนวน คดี เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบคำสั่งของผู้บังคับบัญชาหรือเจ้าพนักงานอื่นๆ ต่อไป

2.2) ควรกำหนดให้ผู้เสียหายที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องหรือยุติคดีด้วย เหตุใดๆ ของเจ้าพนักงานสามารถยื่นอุทธรณ์ต่ออัยการสูงสุดได้

2.3) ควรกำหนดให้ผู้เสียหายที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่ฟ้องหรือยุติคดีด้วยเหตุใดๆ ของอัยการสูงสุดสามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลตรวจสอบคำสั่งได้อีกชั้นหนึ่ง

3). การพัฒนากระบวนการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1) ควรพัฒนาระบบการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานให้มีประสิทธิภาพ มีความสุจริตโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความเชื่อถือศรัทธาต่อประชาชน โดย

3.1.1) พัฒนาระบบการบริหารงานภายในขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินคดีให้ประชาชนได้รับทราบเพื่อลดความระแวงสงสัย การสร้างความใกล้ชิดให้ประชาชนอยากให้ความร่วมมือช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ เผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สิทธิในการดำเนินคดีอาญา ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธาว่าหากต้องเข้าสู่กระบวนการของเจ้าพนักงานแล้วจะได้รับความยุติธรรมอย่างเต็มที่ และหากมีความไม่ชอบมาพากลอย่างไรก็สามารถตรวจสอบได้ทุกกรณี

3.1.2) กำหนดเงื่อนไขกระบวนการให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะความชัดเจนของรายละเอียดขั้นตอน เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบ รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินคดี เพื่อให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบความเคลื่อนไหวและรู้ว่าตนมีสิทธิหรือจะได้รับผลอย่างไรในการดำเนินคดี

3.1.3) กำหนดให้การสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกัน รวมถึงสร้างระบบความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีความเป็นเอกภาพ

3.1.4) ควรยึดถือหลักการให้มีการไต่สวนมูลฟ้องในทุกคดีแม้จะเป็นคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้อง เว้นแต่จะมีเหตุให้เชื่อถือว่าคดีมีมูลโดยปราศจากการสงสัยตามสมควร

3.2) เพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าพนักงานทั้งในเรื่องความรู้ความสามารถทางกฎหมาย ทางการสืบสวนสอบสวน ตลอดจนความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านตามบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ กำหนดขนาดองค์กรและจำนวนบุคลากรให้เพียงพอต่อหน้าที่รับผิดชอบ รวมถึงสร้างทัศนคติของเจ้าพนักงานในการดำเนินคดีให้เข้าใจในบทบาทหน้าที่และยึดถือการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนทุกฝ่ายเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเห็นว่า ควรกำหนดแผนงานในการพัฒนากระบวนการดำเนินคดีอาญาทั้งระบบให้มีความชัดเจน และสนับสนุนให้มีการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ทราบสภาพปัญหาความเป็นจริงในทุกๆ ด้าน ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและสามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางสังคมแก่ทุกฝ่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป